

ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA



Google Scholar doi zenodo OpenAIRE

+998945668868

<https://innoworld.net>

2025



INNOVATIVE WORLD

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2025-YIL № 2-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar



ResearchGate

zenodo



ADVANCED SCIENCE INDEX



OpenAIRE



**Academic
Resource
Index**



Directory of Research Journals Indexing

innoworld.net



**DARSDA TALABALAR NUTQIY QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISH
MASALALARI****Kamoliddinova Maftuna Xusniddin qizi****Andijon davlat pedagogika instituti
Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi**

Annotatsiya: Til muayyan jamoa muloqot vositasi bo'lib, jamiyatda tafakkur rivojiga, ilm-fan, madaniy-tarixiy an'analarning avlodlar avlodga yetkazilib berishiga, ilm-fanning asosiy taraqqitoyiga va shu bilan bir qatarga kommunikativ aloqa vositasi asosi hisoblanadi. Ushbuda aynan nutq qobiliyati va uni rivojlantirish masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: Nutqiy kompetensiya, baholash, rivojlantirish, tizimli yondashuv, individual yondashuv, tezkor javob.

Zamonaviy rivojlangan jamiyatga ilmi, ma'naviyatli, barqaror rivojlanish talablariga javob beradigan, respublikamiz kelajagi uchun qayg'uradigan intellektual yetuk avlodni tarbiyalash zarur. O'zbekiston Respublikasida ta'limning barcha bosqichlarida modulli o'qitishda nutqiy qobiliyatni rivojlantirishning asosiy maqsadi o'rganuvchilarning ko'p madaniyatli dunyoda kundalik, ilmiy va kasbga oid sohalarda faoliyat olib borishi uchun nutqiy kompetensiyasini shakllantirishdan iborat. Modulli o'qitish jarayonida nutqiy kompetensiyasi – o'rganilayotgan fan bo'yicha egallagan bilim, ko'nikma va malakalarni muloqot jarayonida qo'llash qobiliyatidir. Nutqiy kompetensiya til materiallari (fonetika, leksika, grammatika) haqida bilimlar va nutq faoliyati turlari (tinglash, gapirish, o'qish va yozish) bo'yicha ko'nikmalarni egallashni nazarda tutadi. Modulli o'qitishda nutqiy qobiliyatni shakllantirish so'zlovchining biror bir nutqiy vaziyat, kommunikativ maqsad va xohish-istagidan kelib chiqqan holda kerakli lingvistik shakl, ifoda usulini tanlash imkonini yaratadi. Pedagogning nutqiy qobiliyatini pragmatik kompetensiya asosida rivojlantirish dars jarayonida nutqiy vaziyatda tushunmovchiliklar paydo bo'lganda takroran so'rash, uzr so'rash va hokazolar orqali murakkab vaziyatlardan chiqib keta olish qobiliyatini nazarda tutadi. Mazkur kompetensiya og'zaki yoki yozma nutqda fikrlarni tegishli til vositalari orqali ifodalashni nazarda tutadi. Ta'lim tizimidagi bugungi ijtimoiy talablar axborotlashtirish jarayonlarini rivojlantirishni taqozo qilmoqda. Oliy ta'limni zamonaviy rivojlanish talablariga moslashtirish, fanlardan elektron ta'lim resurslarini takomillashtirish, talabalarning elektron manbalar bilan faol muloqotni ta'minlash, mustaqil ta'limni amalga oshirishda o'z-o'zini baholash, zaruriy ma'lumotni tezkor izlab topish va yuzaga kelayotgan muammolarni xal qilishda undan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishni nazarda tutadi. Shu nuqtai nazardan, ta'lim sifati ko'rsatkichlaridan biri kompetentlik hisoblanadi. Inglizcha "competence" tushunchasi lug'aviy jihatdan bevosita "qobiliyat"



ma'nosini ifodalaydi. Mohiyatan esa faoliyatda nazariy bilimlardan samarali foydalanish, yuqori darajadagi kasbiy malaka, mahorat va iqtidorni namoyon qila olishni anglatadi. Kompetentlik - ma'lum fan sohasida samarali faoliyat olib borish uchun bilim va tajribalarni egallash. Nutqiy qobiliyatni rivojlantirish tarkibiga sof kasbiy bilim, ko'nikma va malakalardan tashqari tashabbuskorlik, hamkorlik, guruhda ishlash layoqati, kommunikativ qobiliyat, real baholay olish, mantiqiy fikrlash, axborotni saralash va foydalana olish kabi sifatlar ham kiradi. Nutqiy qobiliyat tushunchalarining tavsiflarida quyidagi holatlarga alohida e'tibor qaratiladi:

- ✓ bilimlar majmuining amalda qo'llanishi;
- ✓ shaxsning fikrini ifoda eta olishi, xislatlari, fazilatlarini;
- ✓ amaliy faoliyatga nutqiy tayyorlik darajasi;
- ✓ muammolarni hal qilish, amalda zarur natijalarni qo'lga kiritish layoqati;
- ✓ shaxsning kasbiy faoliyatini ta'minlovchi bilim, ko'nikma, malakalar yaxlitligi;
- ✓ faollashgan (amaliyotga tatbiq qilingan) o'quv, bilim, tajribalar majmui;
- ✓ shaxsning maksadga yo'naltirilgan emotsional iroda kuchi.

Bizningcha, nutqiy qobiliyat faqatgina bilim va ko'nikmalarni so'zdagi yig'indisi bo'libgina qolmay, balki talabalarning egallagan bilimlarini mobillashtirish va amaliyotda muayyan vaziyatlarda qo'llay olishi bilan ham tavsiflanadi. O'z egallagan bilim, ko'nikma va malakalarini nutqiy faoliyatda qo'llay olish tajribasi deb qarash kerak. Bunday ta'limning asosiy vazifasi talabalarni topshiriqlarni yechish faoliyatiga va hayotiy faoliyati doirasida turli muammolarni xal qilishga o'rgatish kelib chiqadi. Jahon ta'lim amaliyotida "nutqiy qobiliyat" tushunchasi uzida ta'limning intellektual va malakaviy tarkibini birlashtirish va nutqiy jarayonda ifoda etish, ta'lim mazmunini interpretatsiyalash g'oyasini qamrab olish bilan birga madaniyat va faoliyat sohalaridagi keng qamrovli (axborot, huquqiy va x.k.) qator ko'nikma va malakalarni integratsiyalash tabiatiga ega. Modulli o'qitishda nutqiy qobiliyat-fan bo'yicha egallangan nazariy bilim, amaliy ko'nikma va malakalarni kundalik hayotida duch keladigan amaliy va nazariy masalalarni yechishda foydalanib, mazkur bilimlarni nutqiy jarayonda qo'llay olishdir. Nutqiy qobiliyatni rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'lim talabalarning egallagan bilim, ko'nikma va malakalarini o'z shaxsiy, kasbiy va ijtimoiy faoliyatida amaliy qo'llay olish kompetensiyalarini shakllantirishga yo'naltirilgan ta'limdir. Hozirgi kunda yetuk mutaxassis bo'lib yetishish uchun kasbiy nutq kompetensiyasini takomillashtirish kerak. Shu sababli, oliy ta'limdagi o'quv jarayonida talabalar kasbiy nutq qobiliyatiga katta e'tibor qaratilmoqda. Bo'lajak o'qituvchilarni kasbga metodik tayyorlash tizimida ushbu mutaxassisni yetarli darajada tayyorlash, unga madaniyatning alohida shakli, fikrlash vositachisi bo'lgan va shaxs tomonidan amalga oshiriladigan

o'qitiladigan til, o'rganilayotgan til mamlakati, bu tilni o'qitish tamoyillari, usullari va vositalari haqida bilim berish katta ahamiyatga ega. Ushbu komponentlarning har biri ma'lum bir xilma-xil kasbiy faoliyatni asoslaydigan va tartibga soluvchi ma'lum nazariy bilimlar bilan birga keladi. Yetarli kasbiy malaka va kasbiy madaniyat pedagogik faoliyatni amalga oshirish uchun zarur shartdir. Talaba kasbiy nutq qobilyatini takomillashtirish uchun o'sha sohani yetarli darajada bilishi, sohaning eng mayda elementlari haqida malakali gapira olishi, tegishli psixologik-pedagogik va uslubiy bilimga, umumiy nutqiy-madaniy tayyorgarlikka ega bo'lishi kerak. Demak, mo'dulli o'qitish tizimida talabalar nutqiy qobilyati samaradorligi ko'pgina omillar bilan belgilanadi, ulardan eng muhimi o'qituvchining darsda talabalar bilan muloqot qilish jarayonida so'zlardan o'z o'rnida unumli foydalana olishidir. Kommunikativ va tarbiyaviy funksiyani amalga oshirishda o'qituvchining nutqi juda katta rol o'ynaydi. Talabalar bir biri bilan o'zaro munosabatda bo'lgan darajada kommunikativ madaniyatga ega bo'lsa, ularning mahorati namoyon bo'ladi. Biroq, amaliyot shuni ko'rsatadiki, talabalarning darsdagi nutq faoliyati hali ham zaif tomon bo'lib, aloqa muammolarini hal qilishda qiyinchiliklarga olib keladi. Ko'rinib turibdiki, bu og'zaki muloqotda yetarli darajada tayyorgarlik ko'rmaslik oqibati. Talaba nutqi haqli ravishda ta'lim jarayonida eng samarali vositalardan biri hisoblanadi. Talabaning, ayniqsa modulli o'qitish darslarida nutqiy mahorati bevosita so'zni o'z o'rnida topib qo'llay olish va asl ma'nosini bilish darajasiga bog'liq. Bu diksiya va so'z ustida, o'z fikrini aniq ifodalash va ularning to'g'riligini asosli isbotlash ustida doimiy va maqsadli ishlashni talab qiladi. Yuqorida aytilganlarning barchasi talabalarni darsda muloqot qilish ko'nikmalariga maqsadli ravishda o'rgatishda qanday rol o'ynash kerakligini belgilaydi. Ko'rinib turibdiki, modulli o'qitish tizimida talabaning nutqiy faoliyati o'ziga xos mazmun bilan to'ldiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Khaitova, I. I., & Olimov, S. S. (2020). The Main Problems Of Studying Electronic Information And Educational Environment Of The High School: Experience Of Analysis Of Scientific Literature. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 2(12), 127-131.
2. Avliyoqulov N.X. O'qitishning Modul tizimi va pedagogik texnologiyasi amaliy asoslari, – Buxoro, 2001, – 7 b.
3. Rashidov X., Xabib X. va boshqalar. Kasbiy pedagogika. O'quv-uslubiy qo'llanma. – T., 2007, – 23 b.
4. Raximov B.X., Mavlyanov A., Choriyev V. va boshqalar. Pedagogik texnologiyalar sxemalarda. O'quv qo'llanma. – T.: Fan va texnologiyalar. 2009, – 83b.
5. Sayidaxmedov N. Yangi pedagogik texnologiya mohiyati va zamonaviy loyihasi. – T.: Ta'lim markazi, 1999, – 43 b.
6. Sayidaxmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar (nazariya va amaliyot).–T.: Moliya. 2003, – 76 b.
7. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyaning tatbiqiy asoslari. O'quv qo'llanma. – T.: Fan. O'zPFITI, 2006, – 81 b.



MUNDARIJA TABLE OF CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ		
1.	The Impact of Artificial Intelligence on Language Learning Fozila Shoumarova	4
2.	ASSESSMENT OF MORPHOLOGICAL CHANGES AFTER HEMORRHOIDECTOMY Kuziboyev Shohrukhbek, Tuychiev Ibrokhim	7
3.	INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SHAXS ISMLARINING O'XSHASH VA FARQLI JIHATLARI Gulshoda Avloyorova	10
4.	OLIY TA'LIM TALABALARIDA DIDAKTIK KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH UCHUN ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH Ho'jamberdiyeva Fotima Ne'matovna	13
5.	Iqtisodiy ko'rsatkichlarning foiz miqdorini hisoblashda ehtimollik metodlari. R. Qo'chqarova A.G. Abdullayev	17
6.	ASSESSMENT OF POST-HEMORRHOIDECTOMY OUTCOMES AND ASSOCIATED COMPLICATIONS RELEVANCE OF THE STUDY Kuziboyev Sh.I.	20
7.	The Role of the Discussion Method in the Development of English Speech Karimova Nazokat Zoirjon kizi	23
8.	MATEMATIKA DARSLARIDA MASALA VA MASHQLAR XUSUSIYATLARI VA ULARNI NAZARIY DARSLARDA QO'LLASH M.M.Abdumannopov S.Z.Bekmirzayeva	28
9.	"AQXI AGROTEKHOPARKI" — ИННОВАЦИОН АГРАР РИВОЖЛАНИШ МАРКАЗИ Юнусов Абдувохид Абдукаримович	31
10.	MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA KLASSTERLARGA ASOSLANGAN TO'QIMACHILIK SANOATI Anvarov Sherzodbek Dilmurod o'g'li	38
11.	An'anaviy ta'lim jarayonida boshqaruvning murakkabligi va inson omiliga bog'liqlikni kamaytirish. Jo'rayeva Gulxayo Sabirovna	40

12.	RESPUBLIKAMIZDA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING MUHIM VAZIFALARI Yunusov Abduvoxid Abdukarimovich	44
13.	MATEMATIKADA AMALIY MASALALAR UMUMIY VA KASBIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH VOSITASI SIFATIDA Sh. Axmedov, D.Xasanova	48
14.	RESPUBLIKAMIZDA MULK SHAKLLARI VA UNING HIMOYASI Valiyev Muhammadjon Bahodir o'g'li Abduraimov Sherali No'monjonovich	51
15.	TADBIRKORLIK HAMDA BARQAROR IQTISODIYOT RIVOJLANISHIDA QONUNLARNING AHAMIYATI Valiyev Muhammadjon Bahodir o'g'li	56
16.	INSON TANA A'ZOLARI BILAN BOG'LIQ IBORALARNING USLUBIY XUSUSIYATLARI Toshtonova Muxlisa Bozorboyeva Muslima	59
17.	SHAHAR YO'LOVCHI TRANSPORTI YO'LOVCHILARNI HARAKATLANISH VAQTINI OPTIMALLASHTIRISH BO'YICHA TAKLIFLARNI TEXNIK-IQTISODIY ASOSLASH Xomidov Anvarbek Ahmadjon o'g'li	63
18.	DARSDA TALABALAR NUTQIY QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI Kamoliddinova Maftuna Xusniddin qizi	68